

Garlej, Tadeusz

W setną rocznicę urodzin i 20-lecie śmierci prof. Marcina Kacprzaka :
(wspólne posiedzenie naukowe
Płockiego Towarzystwa Lekarskiego i
Towarzystwa Naukowego Płockiego w
dniu 1 grudnia 1988 roku)

Notatki Płockie 33/4-137, 59-60

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W SETNĄ ROCZNICĘ URODZIN I 20-LECIE ŚMIERCI PROF. MARCINA KACPRZAKA

(Wspólne posiedzenie naukowe Płockiego Towarzystwa Lekarskiego
i Towarzystwa Naukowego Płockiego w dniu 1 grudnia 1988 roku)

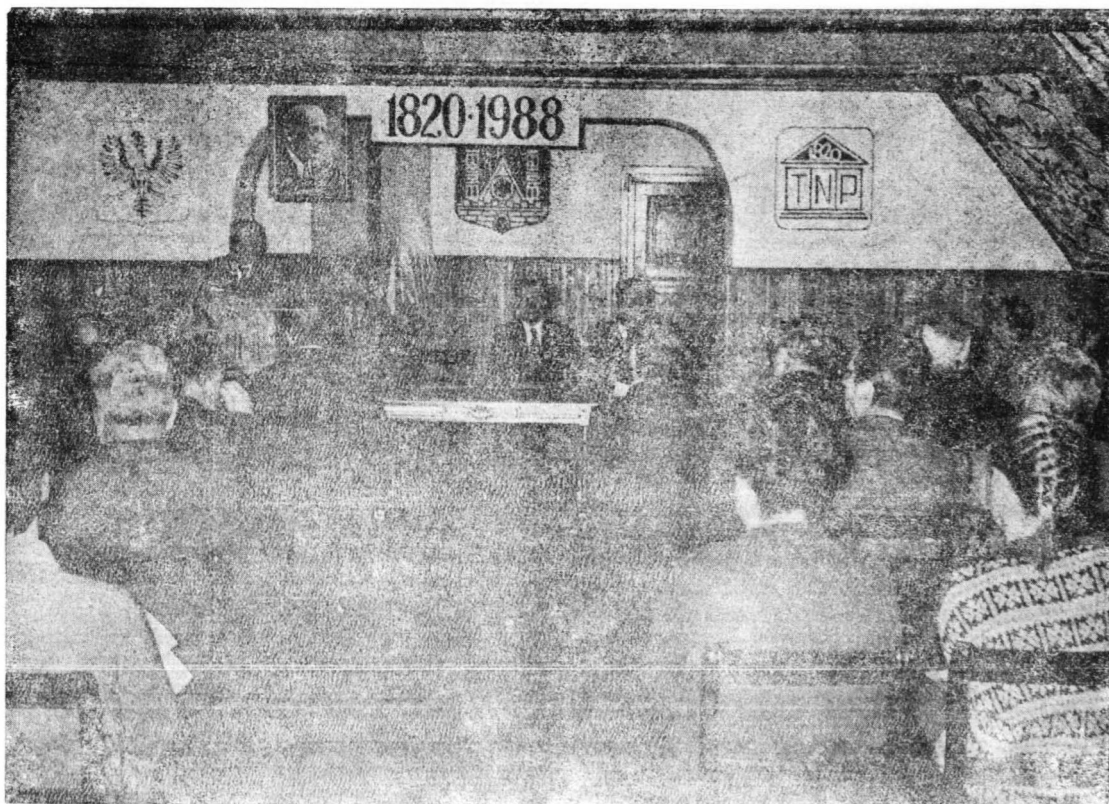
W powodzi spraw tak bardzo absorbujących ludzi w r. 1988 nie zapomniano o tej wyjątkowej w polskiej służbie zdrowia postaci. Uczciła go „Służba Zdrowia” w Nr 29 z dnia 17 lipca artykułem Z. Miedzińskiego, przypominającym jego życie i działalność. O jego poglądach na zawód lekarza pisała, cytując jego głębokie, mądre słowa Maria Kempa w „Przeglądzie Lekarskim” 1988, nr 8, str. 659. Instytut Medycyny Społecznej Akademii Medycznej w Warszawie i Polskie Towarzystwo Higieniczne zorganizowały 11 listopada '88 sesję naukową. Oceniano na niej poglądy Kacprzaka na współczesną ochronę zdrowia, na praktykę higieny szkolnej, porównując przy okazji choroby społeczne dawniej i obecnie. Wspominali go jako rektora absolwenci Warszawskiej Akademii Medycznej z r. 1962.

Płockie Towarzystwo Lekarskie i Towarzystwo Naukowe Płockie nie pozostały oczywiście na uboczu. Wszak prof. Marcin Kacprzak był najwybitniejszym chyba lekarzem, pochodzącym

z okolic Płocka. Był też honorowym członkiem TNP i Honorowym Obywatelom Miasta.

Na specjalnym posiedzeniu naukowym w dniu 1 grudnia życie i działalność Kacprzaka przypomniał przewodniczący Płockiego Towarzystwa Lekarskiego **dr hab. n. med. Tadeusz Garlej**. W referacie swym podkreślił jego trudną drogę życiową, ale przy tym i pomoc słabych ludzi z pośród ówczesnej burżuazji i kleru, jego wędrowki po świecie, które pozwoliły mu poznać choroby trapiące społeczeństwa i sposoby obrony przed nimi. Pasją poznawczą i niezmiernie trudną pracą zaprowadziły go do najwyższych instytucji społecznych świata — do Ligi Narodów a potem do ONZ, gdzie stał się współtwórcą Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). W r. 1957 w Pałacu ONZ w Genewie otrzymał Międzynarodową Nagrodę im. Leona Berharda.

Cechowało go nie tylko nastawienie wybitnie społeczne a więc skierowane ku biednym, często bezradnym, szczególnie na wsi, ludziom.

1 grudnia 1988 r. Sala „Nowa”. Referat pt. „Życie i działalność prof. Marcina Kacprzaka” wygłasza doc. dr med. Tadeusz Garlej — prezes Płockiego Towarzystwa Lekarskiego. Za stołem od lewej strony siedzą: prof. dr med. Henryk Kirschner z Akademii Medycznej w Warszawie, dr inż. Jakub Chojnacki — prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego (przewodniczący posiedzenia) i dr Marian Chudzyński — wiceprezes TNP.

Na sali obrad. W pierwszym rzędzie od lewej strony: mgr Leszek Majewski — wicewojewoda płocki, prof. dr Witold Stankiewicz — b. dyrektor Biblioteki Narodowej, lek. med. Antoni Majewski — dyrektor Szpitala Wojewódzkiego im. Marcina Kacprzaka i lek. med. Witold Kowalewski — zastępca Głównego Lekarza Wojewódzkiego. W drugim rzędzie: dr Marcin Kamiński, mgr Jolanta Chmielewska z córką Anną, mgr Robert Grzegorzczak, dr med. Teodor Słomiński z Wyższogrodu i adw. Jerzy Kejna — przewodniczący Rady Wojewódzkiej PRON w Płocku.

Kacprzak kochał swój zawód, oddawał cześć tym, którzy ginęli w walce z chorobami (znamienny artykuł: — Ich pamięci — w Warsz. Czasopiśmie Lekarskim w r. 1934). Jak Piłsudski kochał dzieci i jak Piłsudski w r. 1921 został w r. 1964 Honorowym Obywatel m. Płocka. Był przy tym jak na swoje możliwości niezwykle hojny. Doświadczyła tego jego wieś rodzinna Lelice, oba znane gimnazja płockie („Malachowianka” i „Jagiellonka”) oraz TNP. To z pochodzących od niego funduszków powstało tu stypendium jego imienia.

W następnym referacie dyrektora Instytutu Medycyny Społecznej A.M. w Warszawie prof. Henryka Kirschnera uwydatnione zostały szczególne zasługi Kacprzaka w rozwoju tej dyscypliny naukowej. Początki jej sięgają wieku XIX, kiedy rozwinał się przemysł i zaczęły narastać zagrożenia dla ludzi pracy. Początkowo były to działania indywidualne, „judymowe”. Z czasem zaczęły one przyjmować kształt oddzielnej gałęzi medycyny. W Polsce Kacprzak był jej wielkim współtwórcą. Ułatwiała mu to głęboka znajomość realiów wsi oraz obserwacje poczynione gdzie indziej. Był redaktorem lub współredaktorem wielu czasopism, poświęconych temu zagadnieniu. Działal w Instytucie Spraw Społecznych. W czasie wojny i okupacji opracował model społecznej służby zdrowia dla Polski, do którego sięga się jeszcze obecnie.

Dogłębną znajomość wsi mazowieckiej, jaką miał Kacprzak, wykazał w swoim referacie wiceprezes TNP dr Marian Chudzyński. Kacprzak opierał się nie tylko na własnych przeżyciach dziecięcych, ale i na badaniach, przeprowadzonych w latach 1932—1933. Rezultatem tego była jego książka: — „Wieś płocka — warunki by-

towania” — i dalej liczne, związane z tym prace o charakterze popularnym, a dotyczące spraw zdrowotnych jak np. — „Zdrowie w chacie wiejskiej”. A sytuacja ludności wiejskiej w tym okresie była bardzo ciężka. Nie dziwnego więc, że przy skąpej wtedy opiece lekarskiej dziesiątkowały ją gruźlica, choroby zakaźne, niedrożności jelit, choroby serca. Nielepszą była sytuacja służby folwarcznej, która żyjąc w bezpośredniej bliskości ówczesnej inteligencji, wydawała się mieć lepsze szanse. Kacprzak krytycznie oceniał dwory ziemiańskie, które tylko pozornie sprawiały wrażenie czystych, zadbanych. Wystarczyło zajrzeć tam od strony kuchni.

Dyskutanci uzupełnili referaty wielu dalszymi wiadomościami i opiniami.

Przed wszystkim prof. Witold Stankiewicz z Instytutu Historii PAN zwrócił uwagę na dodatkowe formy, zastosowane w Płocku dla przybliżenia tej postaci. Jest nią w pierwszym rzędzie wystawa w Bibliotece im. Zielińskich. W medycynie społecznej miał on na tym terenie wielu poprzedników, był właściwie wielkim kontynuatorem ich dzieła. Nie należy także zapominać, że Kacprzak wraz z żoną Wandą organizował szkoły rolnicze (np. w Sokółku) i domy ludowe (np. w Nużewku), pomagał zdolniejszym uczniom tak, jak jemu pomagali inni.

Emerytowany dyrektor Liceum im. Władysława Jagielly Jan Przyszlak podkreślił szczególnie niezwykłą skromność tego wielkiego człowieka a jednocześnie wielką ofiarność, szczególnie dla swojej rodzinnej wsi, dla kurii biskupiej, która przecież finansowała jego wyjazd do Paryża, i dla miasta Płocka. Pamiętał przecież, co uczynili dla niego jego mecenasi.

Były wiceprezes TNP dr wet. Tadeusz Chrostowski, oceniając dorobek naukowy i poglądy Kacprzaka na medycynę społeczną, wyraził pewne obawy, czy są one stosowane w praktyce, a w szczególności, czy są rozwijane przez obecnie istniejące towarzystwa lekarskie.

Odpowiadając mu prof. Kirschner zwrócił uwagę na wielkie zmiany, jakie zaszły w kraju, a szczególnie na wsi polskiej. W nowych warunkach Kacprzak dostrzegał załazki zła, które dają znać o sobie obecnie. Dlatego konieczne się wydaje restytuowanie izb lekarskich, które lepiej niż istniejące formy nadzoru mogłyby bronić etyki i deontologii lekarskiej, a więc strzec wysokiego poziomu moralnego zawodu.

Posiedzenie podsumował krótko prezes TNP dr inż. Jakub Chojnacki który przewodniczył posiedzeniu naukowemu.

Obecne były 104 osoby, a wśród nich oprócz lekarzy także przedstawicielki Zespołu Szkół Medycznych w Płocku, który przyjął imię tego Wielkiego Lekarza-Społecznika, dyrektorzy Szpitala Wojewódzkiego im. Marcina Kacprzaka w Płocku, szpitali miejskich w Płocku i Kutnie. Udział wziął także wicewojewoda płocki mgr Leszek Majewski i przewodniczący Rady Wojewódzkiej PRON — adw. Jerzy Kejna.

Tadeusz Garlej